

ΑΛΕΚΟΥ ΚΑΖΑΝΤΖΗ

Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΠΙΑΝΟΥ

ΚΑΙ Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΗΣ

Και άλλοτε από τῆς στήλης αὐτῆς μιλῶσα γενικά γιὰ τὶς ὥραιες ἐπιτεύξεις τῶν σημερινῶν βιρτουόζων βιολιού, πιάνου, βιολοτσέλλου κ.λ.π. καί κάνοντας ἕναν παραλληλισμὸ μὲ τοὺς παλιότερους μεγάλους ἐκτελεστάς — ἐιδικώτερα σὲ μιά μελέτη μας ὑπὸ τὸν τίτλο «Οἱ βιρτουόζοι ἄλλοτε καὶ τώρα» — κατελήγαμε σὸ συμπέρασμα ὅτι δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀποφανθῆ κατὰ τρόπο κατηγορηματικὸ ἂν οἱ κορυφαῖοι ἐκ τῶν σημερινῶν, μὲ τὴν φυσικὴ ἐξέλιξι τῆς τέχνης σὲ καινούργιες ἢ πολλοὺς κατευθύνσεις, σὲ μουσικὲς καὶ αἰσθητικὲς γενικά ἀξιώσεις πρὸ πολυσύνθετες ἀπὸ ἄλλοτε, μποροῦν νὰ ἀσκοῦν σὸ κοινὸ τους μιά ἐπιβολὴ τόσο δυνατὴ ὅσο ἡ ἱστορικὴ μεγάλου ἐκείνου μαίτρ τοῦ παρελθόντος, πού καὶ μόνῃ ἡ ἐμφάνισις τους ἐπὶ οἰκνῆς προκαλοῦσε ἕναν ἐνθουσιασμὸ ἀνάμικτο μὲ ἕνα αἶσθημα προσωπολατρίας γιὰ τὸν μεγάλο καλλιτέχνη πού θὰ ἔκανε τὴν περιοδικὴ τοῦ ἐμφάνισις σὸ καθῆνα ἀπὸ τὰ κυριώτερα μουσικὰ κέντρα. Καὶ εἶναι ἀλήθεια διὰ σήμερα δὲν ἔχομε νὰ ἐμφανίσωμε σὸ διεθνῆ καλλιτεχνικὸ στίβον προσωπικότητες ἐκτελεστῶν σάν τοῦ Βιενιάφσκι ἢ τοῦ Σαραζάν σὸ βιολι ἢ τοῦ Λιστ ἢ τοῦ Ρουμπινιστάν σὸ πιάνο πού ἂν κρίνωμε καὶ μόνον ἀπὸ τὰ ἔργα πού μᾶς κληροδότησαν βλέπομε μιά ἥδη εὐλογητὴ ἀπεικονίσι τοῦ στὺλ των, τῆς τεχνιοτροπίας, τῆς πηγασίας των ἐμπνεύσεως πού μᾶς δεῖχνει σὲ τὶ βαθμὸ ἀληθινῆς ὁμορφίας καὶ ἀνωτερότητος ἔφθανε ἡ τέχνη των ὡς βιρτουόζων.

Λέγομε καὶ κάτι ἄλλο πού ἔχει βέβαια μεγάλη σημασία ἂν θέλομε νὰ κάνωμε σωστοῦς καὶ δίκαιους τέτοιους παραλληλισμοὺς καὶ συγκρίσεις. Ὅτι ἡ ἐντύπωσις, ἡ ἐπιβολὴ τοῦ κάθε μεγάλου καλλιτέχνη εἶναι ἀνάλογοι τῆς νοστροπίας τῆς ἐποχῆς του καὶ τοῦ περιβάλλοντος σὸ ὅποιον ἔκανε τῆς ἐμφανίσεως του.

Οἱ σύγχρονοι καλλιτέχνητα ὅσο μεγάλοι καὶ ἂν εἶναι γιὰ νὰ φθάσουν νὰ ἐπιβληθῶν ὅπως οἱ ἱστορικὸι ἐκείνοι παλιότεροι πρέπει νὰ ἀγωνισθῶν πολὺ σκληρότερα ὅταν κάθε προηγμένον κοινὸ μεγάλου μουσικοῦ κέντρου ἔχει σήμερα ὅλων τῶν εἰδῶν τῆς μουσικῆς ἀξιοποιεῖ. Σέβεται μὲν καὶ τιμὰ καὶ ἐκδηλώνει τὴν πληρῆρη του ἱκανοποίησι στοὺς συντηρητικὸς μεγάλους καλλιτέχνας πού ἐννοοῦν νὰ προχωροῦν κατὰ προτίμησι σις εὐρεῖες λεωφόρους τῶν καθιερωμένων μεγάλων κλασικῶν, ρομαντικῶν ἢ νεοκλασικῶν ἔργων, δὲν παραγνωρίζει ὅμως οὔτε ὑποτιμᾷ καὶ ἐκείνους πού θεωροῦν καθῆκον τους νὰ γίνονται οἱ κήρυκες τῆς ὡμορφίας πού βρῆκαν ἢ νομίζουσι πὺς βρῆκαν σὲ νεώγυαλα ἔργα συνθετῶν πού ἐκπρῶσωπον τὴν καινούργια ἀνηθισι τῆς τέχνης καὶ πού πρέπει πάντα ὁ αἰσθητικὸς ἄνθρωπος παρὰ πᾶσαν του ἐπιφύλαξι γιὰ ὅτι θεωρεῖ-

ται ὑπερβολικὸ τολμηρὸ νὰ τὴν παρακολουθῆ μὲ ἐνδιαφέρον. μὲ συμπάθεια, μὲ ἀγάπη.

Καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ ξαναγεννηθῆ ἕνας Λιστ ὡς πεινίασις καὶ ὡς μουσικὸς, γεννημένης πρωτοπόρος, γιὰ νὰ μπορεῖ σήμερα νὰ αἰχμαλωτίξει τὸ κοινὸν του δελεχοντάς του τὸ ἴδιο μεγαλεῖο στὴν ἐρμηγεία των καθιερωμένων μεγάλων μουσικῶν ἔργων καὶ ταυτόχρονα νὰ εἶναι ὁ ἀληθινὸς ἐκείνος δημιουργὸς πού μὲ τῆς ἐρμηγείας του θὰ μποροῦσε νὰ δῆνη παρόμοιες ἐντυπώσεις βγάζοντας σὸ ὄψος κάθε ἀληθινῆς ὁμορφίας πού θὰ βρῆ σὲ καινούργια ἔργα καὶ θὰ κατάρθωνε νὰ τὰ ἐπιβάλῃ σὲ βαθμὸ πού νὰ δίνουσι σὸ κοινὸν μᾶς παρόμοια καὶ βαθεῖα συγκίνησι ὅπως ἐκείνη πού αἰσθάνεται ὅταν ἀκούει τὰ ἀριστουργήματα ἐκείνα μὲ τὰ ὅποια ἐπιβλήθησαν καὶ ἐπιβάλλονται ὡς σήμερα ὅλοι οἱ ἀνεγνωρισμένοι μεγάλοι βιρτουόζοι ὅλων τῶν ὀργάνων.

Καὶ γιὰ νὰ ἐπανελέθωμε εἰδικὰ σὸ σημερινὸ μας θέμα πρέπει νὰ τοῖσωμε μὲ πεποίθησι, ὅτι ἡ τέχνη τοῦ πιάνου ἔχει σημειώσει ἐπὶ των ἡμερῶν μας γενικά μιά ἐξέλιξι πολὺ ἱκανοποιητικὴ πού ὀφείλεται κατὰ πολὺ στοὺς παράγοντας πού τὴν ἐνόησαν εἰδικώτερα γ' αὐτὸ τὸ ὄργανο.

Καὶ πρῶτον ἡ πύκνωσις των συγκροτημάτων των συμφωνικῶν συναυλιῶν σὲ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου καὶ ἡ ὅλο καὶ τελειότερη ἀπὸ ἀπόψεως μουσικῆς ἐρμηγείας ἀπόδοσις πού μᾶς δίνουσι ἔχει ἐπιβράσει σημαντικὰ παντοῦ στὴ διαμορφώσι ἐνὸς ἀληθινῆς ἐξελιγμένου μουσικοῦ αἰσθητηρίου. Καὶ φυσικὰ ἕνα ὄργανο σάν τὸ πιάνο μὲ τῆς τόσες πολυφωνικῆς δυνατοτήτες του μπορεῖ νὰ μᾶς δώσῃ ἐρμηγείας πού νὰ ἔχουσι μιά αἰσθητὴ ἀναλογίαν μὲ ἐκείνης πού θὰ ἀκούσωμε σὲ ὥραιες ἐκτελέσεις μεγάλων συμφωνικῶν ἔργων.

Ὁ σημερινὸς πιανίστας, πού ἔχει φθάσει σὸ σημείον νὰ ἔξηρ καλὰ καὶ τὴν τεχνικὴ ἄλλα καὶ ὅλο τὸν ἠχητικὸ πλοῦτος του ὄργανου, ἔχει στὴ διάθεσί του πρῶτα ἄριτῶν ἐκτελέσεων συμφωνικῶν ἔργων πού ἡ παρακολούθησις καὶ ἡ μελέτη των θὰ τὸν κάνουν, ἂν ἔχει ἕνα πραγματικὸ ταλέντο, νὰ ἀναπτύξῃ ὅλες του τῆς ἐκινότητες γιὰ νὰ μᾶς δῆνη ἀνώτερες ἐρμηγείες σὲ ἔργα γιὰ πιάνο παλαιῶν ἢ καὶ νεωτέρων μεγάλων διδασκάλων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ τεχνικὸ μέρος τοῦ ὄργανου εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι στὰ κυριώτερα μουσικὰ κέντρα ἔχει μπεῖ σὸ δρόμο τῆς μεθοδικῆς μελέτης πού ἐξασφαλίζει στοὺς νέους καλλιτέχνας τοῦ ὄργανου τὴν ἀπόκτησι τοῦ βασικοῦ ἐκείνου ἐφοδίου πού εἶναι ἡ ὕγιαι τεχνικῆ. Καὶ εἶσι ζητήματα τεχνικά, πού στὴν ἐποχὴ τοῦ Λιστ ἀποτελοῦσαν δισηπλιτα προβλήματα, σήμερα μὲ τὴν ἐξέλιξι πού παίρνει ἡ ὕγιαι διδασκαλία τοῦ πιά-

νου άπλοποιούνται με την συστηματοποίηση που γίνεται στην προίοδοσά ανάπτυξι τής μεθοδικής των μελέτης έν συνδυασμώ με τις όρθες κατά βαθμούς συναφείς μουσικές έπιδιώξεις. Αύτες όμως οι έπιδιώξεις άποτελοθν όλλα πάλιν προβλήματα για την έπίλυσι τών όποίων άπαιτείται ή τελεία γνώσις του όλλου σπουδαιοτάτου παράγοντος τής ύγιουδ ήχητικής, τών διαφόρων διαβαθμίσεων και άποχρώσεων και τής εύχεροδς άποδόσεωδ δλων τών ήχοχρωμάτων με τόν αύθορητισμό που δίνει ή πραγματική κατανόησις τής μουσικής ούσιωδ του κάθε έργου και όχι με έπιτηδεύσειδ στίδ όποιεδ καταφεύγουν εκείνοι που δέν έχουν γίνει καλλιτέχνοι άπό ψυχική άνάγκη όλλά μόνο άπό φιλοδοξία.

Εύτυχώδ μπορούμε να ποίμε ότι γενικά ή διδασκαλία του πιάνου και στόν τόπο μας όχι μόνο δέν ύστερεί σε ποιόν όλλά στέκεται σε έπίπεδα άνώτερα όλλων χωρών άκόμη και με μεγαλύτερο πληθυσμό του δικου μας. Έδω και κάμποσα χρόνια, χάριδ στή φιλοτιμία και εύσυνειδητη έργασία τών καθηγητών τών Ώδείων μας, παρατηρείται μιá μεγάλη πρόοδοσ ότά βασικά σημεία τής ύγιουδ μελέτηδ που χρειάζεται για να βγάλουν πιανίσταδ με έξειλιγμένα τά τεχνικά και καλά καλλιεργημένα τά μουσικά τουδ προσόντα.

Όύ τουδ παρόντοδ βέβαια να ποίμε τι έννοούμε γενικά άληθινή μουσική μόρφωσι πλην τής άπαραιτήτου σοβαράδ θεωρητικής τιοιάτηδ. Ή μουσική έρμηνεία είναι ήδη μιá όλόκληρη έπίστημη με άνεξάντηλα κεφάλαια αισθητικών και όλλων κανόνων και γνώσεων μορφολογικού, ήχητικού, φρασσεολογικού, άναλυτικού

άπό άπόψεωδ ύφουδ, χαρακτήρου, χρωμάτων κ.λ.π. περιεχομένου.

Και για να θίξωμε έν τώ πλαίσίω του άπλου τούτου σημειώματοδ ένα και μόνο σημείον άπό τά τόσα και τόσα κεφαλαιώδουσ σημασίωδ τιοιάτα πάνω στούδ βασικούδ κανόναδ τής μουσικής έρμηνείαδ, όδ ποίμε ότι τό «Ή έκφρασις έν τή άπλότητι» είναι ήδη ένα άξίωμα άρατο που παίρνει μιá έξχωρη θέση μέσα ότά τόσα όλλα που άποτελοθν τούδ δραματισμούδ μιáδ πραγματικά άνώτερηδ τέχνηδ, με που είναι πολλέδ φορέδ δύσκολο στήν πραγματοποίηση του. Ό νέοδ πιανίσταδ που στήν έποχή μας έπωφελείται άπό τά τόσα πλεονεκτήματα που άναφέρουμε παραπάνω, για να άναπτύξει γενικά τήν αισθητική του και να μπορεί να άντιληφθί καλά σύν τοίδ όλλοιδ τή σημασία αύτου του άξιώματοδ όλλά και τόν τρόπο με τόν όποίω θά μπορεί έντελωδ φυσικά και αύθόρητα να τό εφαρμόζει όπου ένδεικνυται άπό τή γραμμή του έργου, πρέπει να περάσει άπό πολλά στάδια προετοιμασίαδ, ένα άπό τά πιό ούσιώδη τών όποίων είναι ή συνεργασία του με όλλουδ έκτελεστάδ, που θά γίνη άποτελεσματικότερη όέ μιá καλή μελέτη έργων μουσικής βωματού, άρχικά όπό τήν καθοδήγησι ένόδ άληθινού ειδικού καθηγητοδ. Χρόνια θά πρέπει να έξασκηθί σαυτό τό εΐποδ για να άποκτήσει τήν ώριμότητα που χρειάζεται για να όξιώση να παίξει και με συμφωνική όρχήστρα. Άπό κεί και πέρα άρχίζει ή άληθινή καλλιτεχνική του σταδιοδρομία, που θά του δώσει, άν έχει πραγματικό ταλέντο όλεδ εκείνεδ τίδ ψυχικές ίκανοποιήσειδ που θά άποτελέσουν τήν άληθινή έπιβράβεισι τών πολυετών μελετών του και κόπων.